

Правописни норми

09.10.2018, 12:21 ч.

Правописни норми

За всеки книжовен език са характерни правописни норми. Правописът е система от правила, които осигуряват еднообразно изписване на думите и по този начин осигуряват правилното възприемане на писмената реч. Правописните норми обхващат и употребата на главни и малки букви, правилата за изписването на сложни думи, за пренасянето на части от думата на нов ред и съкращаване на думи.

Изборът за правилното изписване на думите се определя от по-общи правописни принципи. Най-често в българския правопис се прилага морфологичният принцип, който се нарича още **етимоложки**. Според този принцип морфемите се изписват по еднообразен начин независимо от звуковите промени.

Например думите **сватба** и **цедка** се изговарят съответно като (**свадба**) и (**цетка**), но се пишат по този начин, защото са образувани съответно от **сват** (**сватове**) и **цедя**. Приложението на този принцип дава възможност правописът да се проверява. Правилата за проверка трябва да се прилагат внимателно. Ако проверим правописа на думата **мирис** не с членуваната форма **мирисът**, а със сродната дума **миризма**, ще допуснем правописна грешка.

В българския правопис се прилагат и другите два принципа. Думата **гозба** например е образувана от **гостя** и в миналото е била изписвана като **гостба**. Когато връзката между двете думи е избледняла, се прилага фонетичният принцип, т.е. следва се изговорът. Същият принцип се прилага и в случаи, в които се опростяват групи от съгласни.

Глаголът **расна** например е сроден с думата **растеж**, но се пише без **т**. С този принцип се съобразява правописът на думите **цъфтя**, **цъфна** (но **цвет**), **сърце** (но **сърдечен**), **плешка** (но **плещи**) и др.

В отделни случаи се прилага и историческият правопис, т.е. думите се изписват така, както са били писани в миналото, без да можем да проверим начина, по който са образувани. Няма как да проверим правописа на думи като **втори**, **общ**, **евтин**. В такива случаи правописът просто трябва да се запомни. Така е и с много заети думи като **автор**, **анекдот**, **екзекуция**.

Към правописа се отнасят и правилата за означаване на гласната **ъ** в определени граматически форми.

За да прочетем правилно думата **река**, трябва да знаем дали тя е съществително, или е глагол. В първия случай тя се изговаря така, както е написана – **река**, но във втория случай с буквата **а** се означава гласната **ъ** – **рекъ**. По този начин се означава гласната **ъ** в окончанията за 1 л., ед. ч. и 3 л., мн. ч. сегашно време на глаголи от 1 и 2 спрежение, а също в кратката членна форма за м. р., ед. ч.: сравнете думите **врата** – съществително от ж. р., **врата** (изговаряно **вратъ**) членувано

съществително от м. р.

Подвижно **ъ** има тогава, когато гласната **ъ** мени мястото си спрямо съгласните **р** и **л**, т.е. в едни случаи се пише **ър**, **ъл**, а в други форми на думата или в сродни думи – **ръ**, **лъ**. Например **дълг**, но **длъжник**, **врѣх**, но **върхове**.

Променливо **я** е това **я**, което при определени условия преминава в **е**. Например: **бряг**, но **брегът**, **брегове**; **сняг**, но **снегът**, **снежен**, **снежинка**; **мляко**, но **млека**, **млечен**, **млекар**.

Накратко:

Правописът е система от правила за еднообразно изписване на думите, като по този начин се осигурява правилното възприемане на писмената реч. Правописните норми обхващат и употребата на главни и малки букви, правилата за изписването на сложни думи, за пренасянето на части от думата на нов ред и за съкращаването на думи.

*Етимология:

1. Дял от науката за езика, която се занимава с историята на думите.
2. Произход на родствена връзка на дума с други думи.

@bgmateriali.com